

УДК 001:37:008]:316.42

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v040.2023.6>**О. Н. Кубальський**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7956-3150>кандидат філософських наук, доцент,
провідний науковий співробітникДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки
імені Г.М.Доброва Національної академії наук України»

ПОСИЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ НАУКОВИХ ІНСТИТУЦІЙ З УСТАНОВАМИ ОСВІТИ ТА КУЛЬТУРИ В СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОМУ ПРОСТОРИ

Постановка проблеми. Ефективний розвиток науки можливий лише у тісній взаємодії з культурою, освітою і соціальною практикою. Соціально-турбулентне суспільство потребує інтенсифікації такої взаємодії. На задоволення цієї потреби спрямовуються державницька ідеологія і політика. Перш за все, необхідне посилення взаємодії наукових установ з установами освіти та культури. Наукові установи для підняття рівня своєї суспільної ефективності мають налагоджувати системні та постійні зв'язки з освітніми та культурними закладами, що сприятиме популяризації їх діяльності й формуванню наукового світогляду у громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні дослідниками доволі докладно проаналізовано інституційні засади та різноманітні організаційні аспекти сутнісного взаємозв'язку науки, з одного боку, і культурних та освітніх установ – з іншого. Так, функціонування університетів як особливих соціальних інститутів – Є. Балджи, І Драч зі співавторами; правові аспекти функціонування освітніх установ досліджували І. Артёмов та О. Ващук; вплив освіти на розвиток суспільства – М. Швед; діяльність бібліотек як центрів взаємодії науки, освіти та культури О. Василенко, Т. Добко та співавтори, а також О. Клименко та О. Сокур, музейну справу у контексті популяризації науки аналізував зокрема О. Гудименко. Спеціально досліджували взаємодію всіх трьох сфер – науки, освіти та культури Ю. Вороненко, О. Шекера та співавтори. Втім, жоден з цих дослідників не зосередив свою увагу на спеціальному філософському аналізі взаємодії наукових інституцій з установами освіти та культури. Також поза увагою дослідників, як зазначених, так і інших, залишається філософська оцінка і концептуальне узагальнення специфіки взаємодії згаданих інституцій в умовах соціально-турбулентного простору.

Хоча наявні як філософські дослідження соціальних систем доволі відомих в Україні дослідників – як от німецький соціальний теоретик Н. Луман, американський соціолог Т. Парсонс,

український філософ М. Бойченко, так і філософські дослідження комунікативної парадигми соціального пізнання – знаменитих німецьких філософів К.-О. Апель, Ю. Габермаса, а також знаного українського філософа А. Єрмоленка. Втім, цей філософський потенціал ще потрібно належним чином залучити і актуалізувати у застосуванні до аналізу науки у соціально-турбулентному суспільстві.

Мета статті – виявити основні напрями посилення взаємодії наукових інституцій з установами освіти та культури з метою надання адекватних відповідей на виклики сучасного глобального соціально-турбулентного простору.

Виклад основного матеріалу. Одна з причин необхідності посилення взаємодії наукових установ з установами освіти та культури полягає в тому, що, як зауважує українська дослідниця Марія Швед, у «другій половині ХХ сторіччя з'являється велика кількість наукових праць, в яких, на основі аналізу тенденцій розвитку суспільства в цілому, його культурних перетворень, зміни поглядів на світ, місце людини у світі створюється концептуальний образ майбутньої освіти, яка покликана підготувати нинішні і майбутні покоління до життя в новому сторіччі, де освіта і культура будуть тією силою, що інтегрує світове співтовариство. Отже, освіта та культура є основними чинниками розвитку матеріального та духовного багатства суспільства завдяки своїй унікальній місії щодо зростання інтелектуального капіталу – знань та компетентностей людини, соціальної стабільності та ефективного забезпечення зайнятості населення, збільшення національного доходу, зменшення бідності, зростання рівня культури виробництва і споживання, підвищення якості життя» [20, с. 471].

Безсумнівно, наука, освіта та культура є важливими механізмами збереження стабільності у соціально-турбулентному суспільстві. Їх позитивний вплив на суспільні відносини стає максимально дієвим лише у комплексному поєднанні інституційного та духовного потенціалу і науки, і освіти, і культури.

Аналіз взаємодії інституцій науки, освіти та культури можна здійснювати з двох протилежних позицій: можна розглядати науку, освіту, а також основні сфери культури – мистецтво, релігію, право, політику тощо – як автономні соціальні системи, а можна навпаки, розглядати їх елементи єдиного процесу соціальної комунікації, у якому спеціалізація на окремі сфери комунікації є вторинною і несуттєвою [13]. Кожен з цих підходів має свої переваги і недоліки, виявити які можна, звернувшись до філософських засад кожного з них.

Так, теорію соціальних систем з філософських позицій розробляли американський соціальний теоретик Талкот Парсонс [17], а також німецький соціолог і філософ Ніклас Луман [14-15]. Кожен з них по-своєму обґрунтував системні засади функціонування основних сфер суспільного життя, підкреслюючи переваги автономного розв'язання проблем кожної із систем. Чим вищою є така автономія, тим менше плутанини і більше узгодженості у роботі між представниками кожної із соціальних систем зокрема. В ідеалі, згідно цього підходу, кожна соціальна інституція мала би чітко спеціалізуватися на своїй соціальній системі і мінімізувати взаємодію з іншими. Втім, такого ідеалу на практиці досягнути важко. Наприклад, усі інституції мають ґрунтуватися у своїй діяльності на певних правових засадах, а також зводити фінансовий баланс своєї діяльності. Тож як би не здавалося неприємним і невласливим професії науковця, митця чи педагога бути компетентними також і у правових чи економічних питаннях – уникнути такої обізнаності неможливо. Тому від аналітичного реалізму Парсонса і концепції соціального автопоезису Лумана доводиться переходити до більш прагматичного і контекстуального розгляду цього питання. Втім, знання принципів функціонування соціальних систем завжди виявляється в нагоді і за такого прагматичного підходу – просто воно втрачає авторитет останньої інстанції прийняття рішень.

Також слід брати до уваги, що у кризовому суспільстві, яке досліджували критики теорії соціальних систем, для успішного протистояння радикальним і раптовим викликам необхідна тісна і злагоджена взаємодія усіх соціальних систем. Про це писали, зокрема, німецький теоретик Ульріх Бек у своїй концепції «суспільства ризику» [3] і знаменитий французький філософ Жан Бодріяр у праці «Фатальні стратегії» [4]. По-різному, але обидва доходять висновку, що сучасне суспільство потребує позасистемного погляду на самі соціальні системи. Можна припустити, що цей погляд може надати комунікативний підхід.

Втім, спроба подивитися на соціальну реальність як єдиний процес комунікації теж має свої

недоліки. На деякі з них вказує український дослідник Михайло Бойченко: «Габермас, не дуже цього приховуючи, намагається зробити соціальну філософію підпорядкованою логіці етики: соціальні конструкції є результатом наших власних вчинків – наші моральні вчинки (вмотивовані нашим життєвим світом) продукують структури громадськості, а неморальні (вмотивовані соціальними системами) – адміністративні структури. Отже, усе, що у суспільстві не спрямоване на комунікацію, те, що має не-персональний і над-персональний характер, є злом» [5, с. 13]. З таким підходом, дійсно, складно здійснювати не лише управління наукою, освітою чи культурою, але й будь-які управлінські дії.

Все ж, здається, Габермас не настільки категоричний у неприйнятті адміністративних структур, як у ранніх працях, які критикує Бойченко: у більш пізніх своїх дослідженнях з політичної філософії Габермас уже шукає нормативні підстави для взаємодії на всіх рівнях комунікації [7].

Також, Бойченко ставить у докір Габермасу надмірну і невинуватну етизацію у тлумаченні соціальної комунікації [5, с. 12]. Дійсно, якщо стояти на засадах контекстуального універсалізму, як, здається, це виявляє Габермас, тоді кожна спільнота і кожне суспільство пропонуватимуть власні версії погодження комунікації, кожна з яких буде претендувати на універсалізм, однак жодна такою не буде фактично. Тоді як якщо виходити з позицій трансцендентальної прагматики Карла-Отто Апеля, тоді можна говорити про справжній універсалізм, а відповідно – і про дієву методологію порозуміння між усіма учасниками комунікації [1]. Приклади такого дійсного універсалізму подає український філософ Анатолій Єрмоленко, коли звертається до аналізу екологічної етики: дійсно, неважливо, яку посаду ти займаєш і наскільки багатий чи бідний – погіршення стану довкілля завдає однакової шкоди усім, а тому усі об'єднуються для недопущення такого погіршення [10]. Звернемося до аналізу конкретики проблем взаємодії наукових інститутів і освітніх та культурних установ – можливо, саме це підкаже шлях до виходу з колізії протистояння соціально-системного і соціально-комунікативного підходу до розгляду цієї взаємодії.

Якщо вести мову про взаємодію наукових установ з установами освіти варто зазначити, що цей процес найчастіше здійснюється на базі потужних університетів або за їх партнерською участю у різноманітних науково-просвітницьких та культурних проектах.

Зокрема, як констатують українські дослідники Ю. Вороненко, О. Шекера та співавтори, «в Європі інтеграційний процес у науці й освіті включає дві складові: формування співдружності провідних європейських університетів на

засадах визначених Великою хартією університетів, і об'єднання національних систем освіти і науки в європейський простір з однаковими вимогами, критеріями і стандартами. Головна їх мета консолідація зусиль наукової й освітньої громадськості й урядів європейських країн для істотного підвищення конкурентоздатності Європейської системи науки і вищої освіти у світовому вимірі, а також для підвищення ролі цієї системи в прискоренні інноваційного розвитку національних економік. У США та Західній Європі фактично вся наука зосереджена в університетах. Там відбувається процес трансформації ВНЗ в інноваційні і підприємницькі інститути з диверсифікованою фінансовою базою на основі зміцнення зв'язків із регіональними бізнесом і промисловістю. Наприклад, Масачусетський інститут включає десятки інститутів, де зосереджена велика наука, вчені зі своїми науковими школами і традиціями» [6, с. 16-17].

Не лише у економічно розвинених країнах світу, але і в Україні наука все більшою мірою починає розвиватися не лише у Національній академії наук України та галузевих українських академіях наук, але і в університетах. Так, в «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки» розробленої МОН України зазначається, що «ядром вищої освіти є дослідницькі університети, які здійснюють навчання за багатьма галузями знань, забезпечують поглиблену ґрунтовну теоретичну підготовку, набуття компетентностей, необхідних для наукового пошуку та практичної діяльності, у співпраці з науковими організаціями здійснюють фундаментальні та прикладні дослідження у пріоритетних і перспективних напрямках розвитку науки і техніки, активно залучають студентів до виконання наукових досліджень, розробки прикладних проектів. Дослідницькі університети є флагманами у створенні нового знання, створюють власні онлайн-платформи для поширення знань у суспільстві. Освітні програми відрізняються цілісністю, міждисциплінарністю, системністю, орієнтацією на найновіші наукові досягнення» [19, с. 36-37].

Формуючи потужний науково-освітній простір, держави або групи держав не тільки підвищують свою конкурентоспроможність у світі, а й захищають власні духовні цінності, що ретранслюють через освітні та культурні установи.

Україна прямуючи до європейських структур, намагається враховувати сучасні світові й регіональні тренди щодо взаємодії наукових установ з освітніми та культурними інституціями.

Так, в рамках європейського освітнього простору ставиться питання про розвиток культури, яка, за свідченням українських теоретиків права Івана Артємова та Оксани Ващук, базується на «інституційній автономії та академічній свободі,

рівних можливостях та демократичних принципах, які сприятимуть мобільності, підвищуватимуть можливості працевлаштування, а також привабливість та конкурентоспроможність Європи» [2, с. 209]. Втілення цих цінностей підсилуватиме важливість «впливу вищих навчальних закладів на розвиток наших суспільств, що ґрунтуються на традиціях, які є ключовими для навчання, дослідження, творчості і передачі знань, а також для визначення і передачі цінностей, які є основоположними для нашого суспільства» [2, с. 210]. Усе ж, ці ідеї є лише розвитком того, що свого часу було закладено ще Джоном Д'юї у традиції американського прагматизму [9]. Однак, за цей час ідеї Д'юї щодо впливу демократичної освіти на посилення загальної демократичної культури суспільства не лише отримали своє розмаїте підтвердження, але й розгорнуте інституційне втілення. Тут, дійсно, є що додати – і в світі, і в Україні.

На сьогоднішній день в Україні значно розширена автономія навчальних закладів, сформовані правові підвалини для академічної свободи та мобільності вітчизняних науковців. Але для посилення співпраці освітніх, наукових та культурних установ необхідно, на нашу думку, інтенсивніше впроваджувати європейський досвід у цій царині.

Спираючись на Звіт European University Association (EUA), «University Autonomy in Europe I» [21] можна визначити у структурі університетської автономії чотири основні складові (які з нашої точки зору не повною мірою реалізуються в Україні):

– «організаційна автономія університету вимірюється через: внутрішні академічні та адміністративні структури; керівні органи (композиція органів, які приймають рішення; дуальні та унітарні структури врядування; зовнішні члени у керуючих органах); виконавче лідерство (обрання ректора; кваліфікації ректора; терміни перебування на посаді та звільнення ректора; зв'язок з керуючими органами);

– фінансова автономія університетів проявляється через призму таких параметрів: структура фінансування (державне фінансування; допоміжні (посередницькі) органи фінансування (фінансування інституцій, фінансування досліджень); фінансове звітування); фінансова спроможність (резерви та профіцит (надлишок); позики та нарощування фондів; володіння землею та будівлями;

– для оцінювання кадрової автономії університетів використовуються параметри: наймання персоналу; статус державного службовця; заробітна плата;

– оцінювання академічної автономії передбачає використання таких параметрів: інституційна стратегія; академічний профіль; ступеневі програми (структура та контент ступенів); введення

та припинення ступеневих програм; прийом студентів (загальна кількість студентів; кількість студентів на дисципліну; механізму прийому; студентські квоти)» [18, с. 9].

Разом з тим, у реалізації наукових, освітніх та культурних проєктів в нашій державі також намітились позитивні тенденції. Яскравим прикладом інтеграції наукових досягнень, освітніх цілей та культурних здобутків стало відкриття в Києві «Музею науки». Мала академія наук України, за підтримки Уряду України, Міністерства освіти і науки України, Національної академії наук України, вітчизняних і зарубіжних партнерів МАН України, створила маленьке диво на стику науки, музейної справи і мистецтва – культурний феномен, який відповідає усім сучасним світовим стандартам. Метою нового інтерактивного простору є «засвідчити зв'язок формул і законів із повсякденним життям, а також стати місцем, де кожен може зробити перший крок в науці» [16].

Свої корективи у взаємодію наукових, освітніх та культурних установ внесла пандемія. Частину своєї діяльності вони змушені переводити в он-лайн режим. Наприклад, від початку пандемії більшість музеїв світу відкрили безкоштовні віртуальні екскурсії, якість яких важко оцінювати об'єктивно, оскільки кожна музейна установа використовувала доступні для неї ресурси. В Україні створено віртуальну подорож музеями просто неба, і це наразі найкращий приклад віртуального музейного простору в Україні. Окрім цього, платформа «Музеї онлайн» проєкту «Україна Incognita» від київської газети «День» пропонує віртуальні екскурсії музеями України [8, с. 50-51].

Вищезначені проєкти сприяють активній взаємодії наукових, освітніх та культурних установ, допомагають популяризувати й розвивати науку репрезентуючи її результати у відкритому доступі.

Важливу роль у взаємодії науки, освіти та культури у «суспільстві знань» відіграють сучасні бібліотеки, які стали центрами «тяжіння» для інтелектуалів й культурних діячів. На думку авторів монографії «Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек в умовах розвитку суспільства знань», модель розвитку бібліотеки «передбачає активне використання партнерства, серед основних його видів продуктивними є: галузеве партнерство (бібліотека – бібліотека); міжсекторальне партнерство (бібліотека та заклади культури, науки, освіти, бізнесу), громадські об'єднання, творчі спілки та ін.); міжнародне партнерство (галузеве та міжсекторальне); партнерство із державними органами влади (законодавчою та виконавчою гілками), особливо із міністерствами та відомствами, що мають у своєму підпорядкуванні бібліотеки. Сьогодні бібліотека

шукає нові підходи до співробітництва, розвитку сучасного мислення, оперативного реагування на основні події» [11, с. 72-73].

Сучасна бібліотека, яка ввібрала в себе найкращі інформаційно-технологічні досягнення, має значні фонди, проводить культурно-мистецькі та наукові заходи уособлює квінтесенцію наукового знання, освітньої діяльності та культурних здобутків.

На переконання О. Клименко та О. Сокур, «сьогодні вирішальною умовою для створення сегмента національного інформаційного науково-освітньо-культурного простору в сучасній бібліотечній практиці є взаємодія бібліотек з архівами, музеями та вищими навчальними закладами, а це сприяє перетворенню їх на інноваційні центри знань в інформаційному суспільстві. Серед важливих чинників медіазації соціально-комунікаційних трансформацій у вітчизняній інформаційно-бібліотечній царині варто назвати: парадигмальні зміни у підходах до цивілізаційного розвитку в умовах кардинальних суспільних трансформаційних явищ; зміна змісту та наповнення інформаційних потоків, обсягу і швидкості переробки інформації у новій соціально-комунікативній ситуації; реалізація стратегічного завдання інтеграції у світовий інформаційний простір надбань вітчизняної науки; сприяння активізації формування консолідованого електронного інформаційного ресурсу національної культурної спадщини; зміна парадигми функціональної інституалізації бібліотеки як системи відкритого типу в цифровому середовищі завдяки застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій; створення інноваційних бібліотечних послуг і сервісів; якісне і оперативне обслуговування користувачів релевантною інформацією» [12, с. 2].

Аналізуючи проблему посилення взаємодії наукових установ з установами освіти та культури, фахівці фіксують тенденцію до інтернаціоналізації та глобалізації такої співпраці. Як правило рейтингіві університети, які одночасно є потужними науковими та культурними центрами активно співпрацюють з аналогічними іноземними установами, беруть участь у широкомасштабних проєктах наукового, освітнього та культурного спрямування.

Наприклад, Мюнхенський університет імені Людвіга-Максиміліана (англ. Ludwig-Maximilian University of Munich, LMU) чітко демонструє міжнародний статус у науковій співпраці у галузі досліджень, викладанні та обміні студентами та співпрацює з 100 університетами світу [22]. Інтернаціоналізація діяльності освітніх, наукових та культурних установ є глобальним (не тільки європейським трендом). Так, інтернаціоналізація в університеті Сан-Паулу є одним з пріоритетних

напрямів розвитку: в університеті навчаються студенти з усіх континентів, він має понад 1000 міжнародних угод з низкою організацій світу. Серед інших заходів головні завдання Офісу міжнародного співробітництва цього навчального закладу: «надавати консультації та допомогу іноземним студентам; консультувати випускників та магістрів з питань, пов'язаних з іноземними програмами дослідження і заявками; управління розроблення міжнародних академічних угод університету Сан-Паулу» [24].

Можна припустити, що аналіз такого бурхливого інституційного розвитку, властивого соціально-турбулентному простору, навряд чи можна здійснювати на макро- чи мікро-рівні: ані теорія соціальних систем, ані теорія соціальної комунікації не можуть дати задовільного масштабу для такого дослідження. Тому, на наше переконання, варто спрямувати філософську концептуалізацію на розробки у галузі нео-інституціоналізму – а саме на ті дослідження, у яких соціальні інститути постають не як адміністративні монстри, але як засоби здійснення соціального конструювання реальності. Тому варто звертатися до відповідних філософських розробок, таких як однойменна класична вже праця Джона Сьорла [23]. Але це вже справа окремого спеціального дослідження.

Отже, посилення взаємодії наукових установ з установами освіти та культури має відбуватися на декількох рівнях – національному, регіональному та глобальному. Така інтеграція сприяє інтенсифікації розвитку науки, популяризації наукових знань, підняттю рівня конкурентоспроможності наукових установ. Таким чином, У підсумку зупинимось на таких ключових аспектах нашого дослідження. По-перше, інтенсифікація взаємодії науки, культури та освіти на інституційному рівні забезпечується посиленою взаємодією наукових установ з установами освіти та культури. Цей процес найчастіше здійснюється на базі потужних університетів, науково-дослідних інститутів, наукових бібліотек або за їх партнерською участю у різноманітних науково-просвітницьких та культурних проектах. Така взаємодія сприяє синтезу наукових ідей, освітніх технологій та культурних надбань для прогресивного розвитку сучасного суспільства.

Література

1. Апелъ К.-О. *Дискурс і відповідальність: проблема переходу до постконвенціональної моралі* / пер. з нім. В. Купліна. Київ: Дух і Літера, 2009. 430 с.
2. Артёмов І. В., Ващук О. М. *Концептуальні та правові основи формування Європейського освітнього простору: навч. посібник* / за ред. Ф. Г. Ващука, В. І. Лугового. Ужгород: ЗакДУ, 2011. 568 с.
3. Бек У. *Влада і контр-влада у добу глобалізації. Нова світова політична економія* / пер. з нім. О. Юдіна. Київ: Ніка-Центр, 2011. 408 с.

4. Бодріяр Ж. *Фатальні стратегії* / пер. з франц. Л. Кононовича. Львів: Кальварія, 2010. 192 с.

5. Бойченко М.І. Теорія дії та теорія комунікації як граничне обґрунтування системного підходу у соціальному пізнанні. *Практична філософія*. 2010. № 1 (35). С. 11-16.

6. Вороненко Ю. В., Шекера О. Г., Медведовська Н. В., Краснов В. В., Вернер О. М., Ткаченко В. І. Міжсекторальна взаємодія освіти, науки та практики як запорука ефективної підготовки кадрів для первинної ланки охорони здоров'я. *Здоров'я суспільства*. 2014. Т. 3, № 1-2. С. 14-24.

7. Габермас Ю. *Залучення іншого: Студії з політичної теорії* / пер. з нім.: А. Дахній. Львів: Астролябія, 2005. 416 с.

8. Гудіменко О. В. Створення інтерактивного віртуального музейного простору на базі шкільного музею. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: зб. матер. Другого Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму*, Київ, 25–26 листоп. 2020 / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2020. С. 50-52.

9. Д'юї Дж. *Демократія і освіта* / пер. з англ. І. Босак, М. Олійник, Г. Пехник. Львів: Літопис, 2003. 294 с.

10. Єрмоленко А. М. *Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи*. Київ: Лібра, 2010. 416 с.

11. Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек в умовах розвитку суспільства знань: монографія / Василенко О. М., Добко Т. В., Зайченко Н. Я., Каліберда Н. Ю., Кириленко О. Г., Клименко О. З., Коваль Т. М., Литвинова Л. А., Лобузін К. В., Самохіна Н. Ф.; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 410 с.

12. Клименко О. З., Сокур О. Л. Взаємодія бібліотек Національної академії наук України з вітчизняними вищими навчальними закладами. Сучасні завдання та пріоритети діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: шлях інновацій: матеріали наук.-практ. Інтернет-конф. (Ужгород, 15-19 черв. 2020.); ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т», Наук. б-ка. Ужгород, 2020. С. 1-8.

13. Кубальський О. Роль науки у становленні комунікативної парадигми гуманітарної політики в Україні. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2022. № 2 (92). С. 82-93. [https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2\(92\).2022.82-93](https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2(92).2022.82-93)

14. Луман Н. *Поняття цілі і системна раціональність: щодо функції цілей у соціальних системах* / пер. з нім. М. Бойченка та В. Кебуладзе. Київ: Дух і Літера, 2011. 336 с.

15. Луман Н. *Реальність мас-медіа* / пер. з нім. за ред. Іванова В. та Мінакова М. Київ: ЦВП, 2010. 158 с.

16. «Музей науки» на ВДНГ. *Дивіться, що там буде*. <https://www.the-village.com.ua/village/knowledge/new-place-knowledge/302153-muzey-nauki-na-vdng-divitsya-scho-tam-bude>

17. Парсонс Т. *Соціальна структура і особистість* / пер. з англ. В. Верлоки і В. Кебуладзе. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. 338 с.

18. *Розвиток інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства: колективна*

монографія / Авторський колектив: Є. Балджи, І. Драч, С. Калашнікова, О. Коваленко, С. Курбатов, Н. Невмержицька, О. Паламарчук, В. Рябченко, Л. Червона; за заг. ред. С. Калашнікової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. 205 с.

19. *Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. МОН України*. Київ, 2020. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

20. Швед М. Вплив освіти і культури на розвиток суспільства. *Rocznik Polsko-Ukraiński*. 2014. т. 16. С. 463–471.

21. Estermann, T. & Nokkala, T. *University Autonomy in Europe I. Exploratory study*. EUA, 2009. 45 p. <http://eua.be/publications/eua-reports-studies-and-occasional-papers.aspx>

22. *Ludwig-Maximilian University of Munich*. International Network. URL: https://www.en.uni-muenchen.de/about_lmu/international_net/index.html

23. Searle J. R. *The Construction of Social Reality*. New York: The Free Press, 1995. 241 p.

24. *University of São Paulo*. <https://www5.usp.br/english/institutional/>

Анотація

Кубальський О. Н. Посилення взаємодії наукових інституцій з установами освіти та культури в соціально-турбулентному просторі. – Стаття.

Соціально-турбулентний простір, що формується на основі сучасних глобалізаційних тенденцій, кидає нові виклики такому традиційному соціальному феномену, як наука. В дослідженні доводиться, що для збереження власної соціальної ефективності, значущості та аксіологічної актуальності, наука має якнайактивніше взаємодіяти з іншими сферами – культурою, освітою, мистецтвом тощо. Метою статті є виявити основні напрями посилення взаємодії наукових інституцій з установами освіти та культури з метою надання адекватних відповідей на виклики сучасного глобального соціально-турбулентного простору. Наукова спільнота, уособлена в інститутах, асоціаціях, установах, наукових виданнях, має відшукувати нові актуальні шляхи комунікації з установами освіти і культури. Наголошено, що наука, освіта та культура є важливими механізмами збереження стабільності у соціально-турбулентному суспільстві. Їх позитивний вплив на суспільні відносини стає максимально дієвим лише у комплексному поєднанні інституційного та духовного потенціалу і науки, і освіти, і культури. Підкреслено, що посилення взаємодії наукових установ з установами освіти та культури має відбуватися на декількох рівнях – національному, регіональному та глобальному. Така інтеграція сприяє інтенсифікації розвитку науки, популяризації наукових знань, підняттю рівня конкурентоспроможності наукових установ. Інтенсифікація взаємодії науки, культури та освіти на інституційному

рівні забезпечується посиленою взаємодією наукових установ з установами освіти та культури. Цей процес найчастіше здійснюється на базі потужних університетів, науково-дослідних інститутів, наукових бібліотек або за їх партнерською участю у різноманітних науково-просвітницьких та культурних проектах. Така взаємодія сприяє синтезу наукових ідей, освітніх технологій та культурних надбань для прогресивного розвитку сучасного суспільства.

Ключові слова: соціально-турбулентний простір, наука, культура, освіта.

Summary

Kubalskyi O. N. Strengthening the interaction of scientific institutions with education and culture establishments in a socially turbulent space. – Article.

Socio-turbulent space, formed on the basis of modern globalization trends, poses new challenges to such a traditional social phenomenon as science. The study proves that in order to maintain its own social efficiency, significance and axiological relevance, science must interact as actively as possible with other areas – culture, education, art and more. The purpose of the article is to identify the main directions of strengthening the interaction of scientific institutions with institutions of education and culture in order to provide adequate answers to the challenges of the modern global socio-turbulent space. The scientific community, embodied in institutes, associations, institutions, scientific publications, should seek new relevant ways of communication with educational and cultural institutions.

It is emphasized that science, education and culture are important mechanisms for maintaining stability in a socially turbulent society. Their positive impact on public relations becomes most effective only in a complex combination of institutional and spiritual potential of science, education and culture. It is emphasized that the strengthening of the interaction of scientific institutions with educational and cultural institutions should take place at several levels – national, regional and global. Such integration contributes to the intensification of the development of science, popularization of scientific knowledge, raising the level of competitiveness of scientific institutions. Intensification of the interaction of science, culture and education at the institutional level is ensured by enhanced interaction of scientific institutions with educational and cultural institutions. This process is most often carried out on the basis of powerful universities, research institutes, scientific libraries or with their partnership participation in various scientific, educational and cultural projects. Such interaction contributes to the synthesis of scientific ideas, educational technologies and cultural heritage for the progressive development of modern society.

Key words: socially turbulent space, science, culture, education.